

BÖLÜM 5

TOPLUMSAL CİNSİYET TEMELLİ KADINA YÖNELİK TEKNOLOJİ DESTEKLİ ZORLAYICI KONTROL

■ Duygu BUĞA¹
■ Sotirios KALFOGLOU²

GİRİŞ

Kadına yönelik şiddet Dünya Sağlık Örgütü'ne göre temelini toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden alan bir insan hakkı ihlalidir (1). Dünya üzerindeki kadınlar geçmişten günümüze kadar ataerkil kültürel normlar ve cinsiyetçi toplumsal algılar nedeniyle tüm toplumlarda fiziksel, duygusal, sosyal, ekonomik ve cinsel şiddete maruz kalmışlardır. Günümüzde ise kadınların cinsiyetleri nedeniyle hedef alındığı ayrımcılık ve şiddetin dijital platformlara taşındığı görülmektedir. Bilimsel ve teknolojik gelişmeler karşısında kadınlar, dijital alanlarda da sadece cinsiyetleri nedeniyle oransız bir şekilde çeşitli tehdit ve saldırılara maruz kalma riski ile karşı karşıyadırlar. Bu bölümde, yeni teknolojilerin anonimlik ve yayılma hızı gibi özellikleri nedeniyle etkilediği ve kolaylaştırdığı, türlerine veya biçimlerine bağlı olarak farklılaşan dijital şiddet, kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli zorlayıcı kontrol bağlamında ele alınacaktır.

TOPLUMSAL CİNSİYET TEMELLİ ŞİDDET

Toplumsal cinsiyet, cinsiyetler arasındaki farklılıkların kültürel açıklamalarını vurgulamak üzere, kadın ve erkekler için toplum tarafından uygun olarak belirlenmiş ve inşa edilmiş örüntüler olarak tanımlanmaktadır (2, 3, 4). Kromozom, üreme organları ve ikincil cinsiyet karakteristikleri gibi bizi kadın veya erkek olarak niteleyen belli biyolojik, fiziksel özellikler cinsiyeti ifade ederken, kadınsı veya erkeksi olarak atfedilen

¹ Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü, duygu.buga@yeniuyuzil.edu.tr

² Öğr. Gör., İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Adli Tıp AD., sotirios.kalfoglou@yeniuyuzil.edu.tr

SONUÇ

Birçok durumda, dijital dünya şiddet faillerine yüksek düzeyde anonimlik sunduğundan, oldukça çeşitli yeni teknoloji ve platformlar aracılığıyla şiddet her yerden gerçekleştirilebildiğinden ve mağdurların yedi yirmi dört kalıcı olarak erişilebilir olmasını sağladığından toplumsal cinsiyet temelli kadına yönelik dijital şiddetin giderek yoğunlaştığı söylenebilir (15, 57). Dijital teknolojilerin hızla değişmesi, on yıl ya da daha uzun bir süre önce öne çıkan bir konunun bugün artık geçerli olmaması bu alana ilişkin araştırma yapma, yasa reformu ve politika oluşturma gibi süreçleri zorlaştıran bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır (45). Bununla birlikte dijital şiddet biçimleri genellikle birden fazla yargı alanı içerisinde, araçların ve failerin sorumluluk ve yükümlülükleri dikkate alınmaksızın uygulandığından olayın kendisini ve etkisini kavramak zordur ve failer görünürdeki cezasızlıktan yararlanırken, mağdurlar mağduriyetlerinin her aşamasında çaresizlik ve destek eksikliği yaşamaktadırlar (16).

Dijital teknolojiler aynı zamanda sosyal aktivizm, direniş ve iyileşme için yaratıcı fırsatlar da sunmaktadır (58). Bu bağlamda, toplumsal cinsiyet temelli şiddetin ve zorlayıcı kontrolün kadın mağdurlarına dijital şiddetin farkına varma, ciddiyetini anlama ve güvenliklerini koruma gibi konularda destek hizmetleri verilmesinin, dijital platformlarda güvenli ve eşitlikçi bir ortamın sağlanmasının ve gerekli hukuki önlemlerin alınmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

1. WHO. *Respect women: Preventing violence against women*. (01/04/2023 tarihinde <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/312261/WHO-RHR-18.19-eng.pdf?ua=1> adresinden ulaşılmıştır).
2. Dökmen ZY. *Toplumsal cinsiyet: Sosyal psikolojik açıklamalar*. İstanbul: Sistem Yayıncılık; 2004.
3. Else-Quest NM, Hyde JS. *The psychology of women and gender: Half the human experience +*. 9th ed. LA: SAGE; 2018.
4. Glassman WE, Hadad M. *Psikolojide Yaklaşımlar*. (Hande KAYNAK, Çev. Ed.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık; 2018.
5. Berber N. Kadına Yönelik Şiddet. Feryal S (ed.) *Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları* içinde. Ankara: Dipnot Yayınları; 2016. p. 249–270.
6. Qureshi S. The recognition of violence against women as a violation of human rights in the United Nations system. *A Research Journal of South Asian Studies*. 2013;28(1): 187–198.
7. Liss M, Richmond K, Erchull MJ. *Psychology of women and gender*. NY: W. W. Norton & Company; 2019.
8. UN. *Declaration on the elimination of violence against women*. (01/04/2023 tarihinde https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/atrocities-crimes/Doc.21_declarati-on%20elimination%20vaw.pdf adresinden ulaşılmıştır).
9. WHO. *Violence Against Women Prevalence Estimates, 2018*. (23/04/2023 tarihinde <https://www.who.int/publications/i/item/9789240022256> adresinden ulaşılmıştır).

10. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. *Türkiye’de kadına yönelik aile içi şiddet araştırması*, 2015. (23/04/2023 tarihinde <http://www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080/xmlui/handle/11655/23338> adresinden ulaşılmıştır).
11. UNFPA. *Reporting tip sheet on digital violence: A practical reference guide for journalists and media*. (11/04/2023 tarihinde <https://www.unfpa.org/resources/digital-violence-tip-sheet-for-journalists> adresinden ulaşılmıştır.)
12. Kalem, AS. Kadına yönelen çevrimiçi tehdit: Siber şiddet. *Cyberpolitik Journal*. 2019;4(8): 259–27.
13. Sangalang CC, Tran AG. Intimate partner violence and the COVID-19 pandemic: A review of the literature. *Family & Community Health*. 2020;43(3): 179–189.
14. Sánchez-Hernández MD, Herrera-Enríquez MC, Expósito F. Controlling behaviors in couple relationships in the digital age: Acceptability of gender violence, sexism, and myths about romantic love. *Psychosocial Intervention*. 2020;29(2): 67–81.
15. The Organization of American States. *Online gender-based violence against women and girls*. (01/04/2023 tarihinde <https://www.oas.org/en/sms/cicte/docs/Guide-basic-concepts-Online-gender-based-violence-against-women-and-girls.pdf> adresinden ulaşılmıştır).
16. Council of Europe. *Protecting women and girls from violence in the digital age*. (11/04/2023 tarihinde <https://edoc.coe.int/en/violence-against-women/10686-protecting-women-and-girls-from-violence-in-the-digital-age.html> adresinden ulaşılmıştır).
17. Yıldız F. ve Özarslan Z. Kadınların deneyimlerinden dijital flört şiddetine bakmak. *Etkileşim*. 2022;9: 72–101.
18. Henry N, Powell A, Flynn A. Technology-facilitated domestic and family violence: Women’s experiences. *International Journal of Cyber Criminology*. 2016;10(1): 120.
19. Wyckoff JP, Buss DM, Markman AB (2019). Sex differences in victimization and consequences of cyber aggression: An evolutionary perspective. *Evolutionary Behavioral Sciences*. 2019;13(3): 254–264.
20. Oğuz-Özgür H, Özkul M. Risk toplumunda kuşakların yeni şiddet deneyimi: Dijital şiddet. *Turkish Studies*. 2022;17(3): 551–568.
21. Çetin E. Sosyal medya platformlarında dijital şiddet: Spor bilimleri öğrencileri üzerine karşılaştırmalı bir çalışma. *HUMANITAS - Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*. 2023;11(21): 125–143.
22. Toplumsal Bilgi ve İletişim Derneği. *Türkiye’de dijital şiddet araştırması 2021*. (02/04/2023 tarihinde <https://turkiye.unfpa.org/tr/publications/t%C3%BCrkiyede-dijital-%C5%9Fiddet-ara%C5%9Ft%C4%B1rmas%C4%B1-2021> adresinden ulaşılmıştır).
23. Borrajo E, Gámez-Guadix M, Calvete E. Cyber dating abuse: Prevalence, context, and relationship with offline dating aggression. *Psychological Reports*. 2015;116(2): 565–585.
24. Johnson MP. *Typology of domestic violence: Intimate, terrorism, violent resistance, and situational couple violence*. New England: University Press; 2008.
25. Stark E. *Coercive control: How men entrap women in personal life*. New York: Oxford University Press; 2007.
26. Johnson MP. Domestic violence: It’s not about gender—Or is it? *Journal of Marriage and Family*. 2005;67(5): 1126–442.
27. Hill J. *Kadının hiç suçu yok: Görmezden geldiğimiz ev içi şiddetin tehlikeleri*. (Filiz KURT, Çev.). İstanbul: Okuyan Us; 2021.
28. UN. *Report of the Special Rapporteur on violence against women, its causes and consequences*. (29/04/2023 tarihinde <https://digitallibrary.un.org/record/1641160#record-files-collapse-header> adresinden ulaşılmıştır).
29. Kaplan B. Şiddetin toplumsal taşıyıcısı olarak flört şiddeti: Ankara örneği. *Kent Akademisi*. 2020;13(3): 526–538.
30. Harris BA, Woodlock D. Digital coercive control: Insights from two landmark domestic violence

- ce studies. *The British Journal of Criminology*. 2019;59(3): 530–550.
31. Dasgupta SD, Dutt D. Digital gender-based violence and women's mental health in India: A literature review. *International Journal of Mental Health Systems*. 2019;13(1): 1–12.
 32. Jones LM, Barlow CM. Exploring women's experiences of technology-facilitated coercive control during separation and divorce. *Journal of Gender-Based Violence*. 2019;3(1): 47–64.
 33. van der Velden M, Karsten S. Digital intimate partner violence and abuse: A critical literature review. *Trauma, Violence, & Abuse*. 2019;20(2): 207–221.
 34. Holt TJ, Gillespie LK, Holt KD. An exploratory study of digital coercive control within intimate partner violence. *Violence and Victims*. 2018;33(1): 82–101.
 35. Doğan R. Kadına yönelik şiddetin bir türü olarak, ısrarlı takip (stalking) kavramı ve suçu. *Ankara Barosu Dergisi*. 2014;2: 137–154.
 36. Polat O. *Kriminoloji ve kriminalistik üzerine notlar*. Ankara: Seçkin Yayıncılık; 2009.
 37. Bayraktar S. Olgularla Musallat Kavramının Değerlendirilmesi. Gökhan O (ed.) *Olgularla Adli Psikiyatri ve Davranış Bilimleri* içinde. Ankara: Akademisyen Kitabevi; 2021. p. 341–350.
 38. Cheyne N, Guggisber M. Stalking: An age old problem with new expressions in the digital age. *Violence against women in the 21st century: Challenges and future directions*. 2018: 161–190.
 39. Davis JA, Chipman MA. Stalkers and other obsessional types: A review and forensic psychological typology of those who stalk. Joseph D (ed.) *Stalking crimes and victim protection: Prevention, intervention, threat assessment and case management*. Boca Raton, FL: CRC Press; 2001. p. 3–18.
 40. Polat O. *Adli tıpta bilirkişilik*. Ankara: Seçkin Yayıncılık; 2013
 41. White E, Longpré N, Stefanska EB. Stalking behaviors presented by ex-intimate stalkers: A victim's perspective. *Journal of Interpersonal Violence*. 2022;37(7–8): 5074–5093.
 42. Powell A, Henry N. Blurred lines? Responding to “sexting” and gender-based violence among young people. *Children Australia*. 2014;39(02): 119–124.
 43. Ergül D, Ziyalar N. Cinsel içerikli mesajlaşmanın öteki yüzü: Bakış açısı ve mağduriyet arasındaki ilişki. *Adli Tıp Bülteni*. 2022;27(2): 112–121.
 44. Drouin M, Ross J, Tobin E. Sexting: A new, digital vehicle for intimate partner aggression? *Computers in Human Behavior*. 2015;50: 197–204.
 45. Henry N, Flynn A, Powell A. Technology-facilitated domestic and sexual violence: A review. *Violence Against Women*. 2020;26(15–16): 1828–1854.
 46. Yavuz C. *İntikam pornosu: Cinsel içerikli görüntülerin rıza dışı paylaşılması*. Ankara: Seçkin Yayıncılık; 2021.
 47. Salter M, Crofts T. Responding to revenge porn: Challenges to online legal impunity. Comella L, Tarrant S (ed.), *New Views on Pornography: Sexuality, Politics, and the Law*. Westport: Praeger; 2015. p. 233–256.
 48. Walker K, Sleath E, Reid-Smith J. An exploration of the experiences and impacts of revenge pornography on young women. *Violence Against Women*. 2017;23(3): 257–276.
 49. Krieger MA. Revenge porn, bystanders, and the First Amendment: Understanding the “collateral damage” of a new legal concept. *William & Mary Journal of Women and the Law*. 2016;22(1): 139–178.
 50. Barlett C, Harris RJ, Estey AJ. Risky selfies: Investigating the threat to the self through a study of women's selfies. *Journal of Feminist Media Studies*. 2015;15(2): 1–20.
 51. Bivona J, Lefkowitz CM. (2018). Perceived impact of revenge pornography victimization: The role of shame, psychological distress, and betrayal. *Journal of Interpersonal Violence*. 2018;33(1): 83–106.
 52. Fréchette J, Jenness V. Revenge porn and mental health among marginalized women: The moderating role of trauma. *Journal of Interpersonal Violence*. 2019;34(22): 4543–4566.

53. Backe EL, Lilleston P, McCleary-Sills J. Networked individuals, gendered violence: A literature review of cyberviolence. *Violence and Gender*. 2018;5(3): 135–146.
54. Anderson, Wood MA. Harm imbrication and virtualised violence: Reconceptualising the harms of doxxing. *International Journal for Crime, Justice and Social Democracy*. 2022;11(1): 196–209.
55. Eckert S, Metzger-Riftkin J. Doxxing. Ross K, Bachmann I, Cardo V, Moorti S, Scarcelli CM (ed.) *The International Encyclopedia of Gender, Media, and Communication*. Chichester: Wiley-Blackwell; 2020. P. 1–5.
56. Vidu A, Puigvert L, Flecha R, López de Aguilera G. The concept and the name of isolating gender violence. *Multidisciplinary Journal of Gender Studies*. 2021;10(2): 176–200.
57. Jevtić RB. Digital violence and the role of different factors in its prevention and sanction in Serbia. *Zbornik Radova Pedagoškog Fakulteta u Užicu*. 2020;23(22): 195–212.
58. Barter C, Koulu S. Digital technologies and gender-based violence – mechanisms for oppression, activism and recovery. *Journal of Gender-Based Violence*. 2021;5(3): 367–375.